



BULETIN KENYALANG VET



**DVS SARAWAK
INGIN MENGEKALKAN**
*Foot & Mouth Disease
(FMD) Free Status*



**Program Pemantauan
Penyakit African Swine
Fever (ASF)**
MASIH GIAT DIJALANKAN



ORANG AWAM HARUS
PEKA DAN WASPADA
Wabak **RABIES** Di
Sarawak!



JABATAN PERKHIDMATAN VETERINAR SARAWAK 2023

Hak cipta terpelihara. Tidak ada bahagian dari buku ini yang dapat diterbitkan semula atau digunakan dalam bentuk apa pun dengan cara apa sekalipun, elektronik atau mekanikal, termasuk fotokopi, rakaman atau oleh sistem penyimpanan dan pengambilan maklumat, tanpa izin secara bertulis daripada JPVS.

2023 | HAK CIPTA JPVS.

KANDUNGAN

PESANAN YB MENTERI M-FICORD	01
PESANAN SETIAUSAHA TETAP M-FICORD	03
PESANAN PENGARAH DVS SARAWAK	05
TEMUBUAL BERSAMA FIGURA BERJASA	07
APA ITU PENYAKIT BRUCELLA?	11
JANGKITAN SALMONELLA	13
FAHAMI <i>LUMPY SKIN DISEASE</i> (LSD)	15
FOOT & MOUTH DISEASE (FMD)	17
AFRICAN SWINE FEVER (ASF)	19
JANGAN LUPAKAN RABIES!	21
FAHAMI AVIAN INFLUENZA (AI)	23
PENYAKIT PADA KUDA	25
PERMANIAN BERADAS	27
GALLERI	28
SIDANG EDITORIAL	45
SEKALUNG BUDI	47



PESANAN
YANG BERHORMAT
DATO SRI DR. STEPHEN RUNDI ANAK UTOM
MENTERI INDUSTRI MAKANAN, KOMODITI DAN
PEMBANGUNAN WILAYAH SARAWAK

VISION

*An Advanced Agriculture
Sector and Rural Economy By
2030.*

MISSION

*Transforming and Sustaining
The Agriculture and Rural
Economy Through
Modernization and
Commercialization.*



Salam Sarawak Maju Makmur,

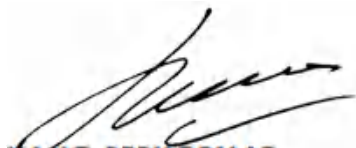
Terlebih dahulu saya mengucapkan terima kasih dan syabas kepada semua ahli Jawatankuasa Buletin Kenyalang VET di atas usaha, dorongan dan komitmen semua di atas kewujudan Buletin Edisi kali ini. Peranan yang dimainkan oleh semua pihak yang terlibat dalam penerbitan buletin ini adalah amat dihargai.

Terhasilnya buletin ini antaranya bertujuan juga meningkatkan kefahaman akan tugas dan tanggungjawab DVS Sarawak. Saya amat yakin dan percaya Buletin ini dapat meningkatkan pengetahuan dan kefahaman yang asas terhadap tanggungjawab DVS Sarawak dengan harapan meningkatkan kualiti hidup mereka tidak mengira dari golongan yang tidak berkemampuan mahupun golongan yang mempunyai sedikit kelebihan.

Sehubungan itu, saya mengharapkan buletin ini dapat memberi banyak faedah bukan sahaja kepada kepada penjawat-penjawat awam di Sarawak, malah kepada mahasiswa-mahasiswi, pelajar-pelajar sekolah serta masyarakat tempatan. Harapan saya agar tuan dan puan mengambil peluang di atas usaha DVS Sarawak dengan membantu anda dalam program-program yang mereka lakukan untuk masyarakat di Sarawak.

Akhir kata, saya mengharapkan kami dapat melakukan yang terbaik dan akan menjadi contoh kepada agensi-agensi yang lain, di dalam negara mahupun di peringkat antarabangsa.

Terima kasih.



YANG BERHORMAT
DATO SRI DR. STEPHEN RUNDI ANAK UTOM

PESANAN
YANG BERUSAHA TUAN SIRAI DAHA
SETIAUSAHA TETAP
KEMENTERIAN INDUSTRI MAKANAN, KOMODITI DAN
PEMBANGUNAN WILAYAH SARAWAK



M-FICORD is the ministry responsible in spearheading the development of agriculture and rural communities in Sarawak. The Ministry's Permanent Secretary, Sirai Doha, M-FICORD aims to transform and sustain the agriculture and rural economy through modernisation and commercialization and target Sarawak to be the Net Exporter of Food by 2030.

Salam Sarawakku Sayang,

Saya memanjatkan sepenuh kesyukuran kepada Tuhan kerana dengan limpah rahmat-Nya, telah berjaya diterbitkan hasil Buletin Kenyalang VET Edisi 2023. Setiap keluaran Buletin Kenyalang VET menghimpunkan pelbagai berita yang berlangsung sama ada berbentuk program, aktiviti, latihan, lawatan, ceramah, sukan, pencapaian dan khidmat masyarakat.

Buletin ini ialah wadah penghubung antara DVS Sarawak dan pembaca. Berita-berita yang diterbitkan mencerminkan kesungguhan DVS Sarawak melaksanakan amanah mengemudi kejayaan anak bangsa Sarawak pada masa hadapan. Tidak lengkap rasanya jika himpunan berita ini tidak diterbitkan demi rujukan generasi akan datang.

Buletin Kenyalang VET telah diterbitkan secara digital dalam format buku elektronik sejak tahun 2021 untuk edisi yang pertama. Kini Buletin Kenyalang VET telah diterbitkan dalam format digital dan menjadikan akses pembaca kini lebih pantas.

Buletin Kenyalang VET dan penulisan perlu bergerak seiring. Penulisan ialah salah satu aktiviti pembudayaan ilmu. Penulisan bermula hasil cetusan daripada pembacaan menerusi pelbagai medium maklumat, samada bercetak mahupun elektronik. Melalui penulisan, ilmu pengetahuan individu akan berkembang dan mendorong kepada penciptaan maklumat baharu.

Akhir kata, syabas dan tahniah saya ucapkan kepada sidang redaksi Buletin Kenyalang VET serta para penulis yang telah menyumbang kepada penerbitan edisi kali ini. Semoga jasa baik tuan dan puan akan dibalas dengan sebaik-baik balasan jua.

Terima Kasih.



**YANG BERUSAHA
TUAN SIRAI DABA**



PESANAN
YANG BERBAHAGIA
DATU DR. ADRIAN SUSIN AMBUD
PENGARAH
JABATAN PERKHIDMATAN VETERINAR SARAWAK

VISI

Industri Penternakan Maju
Menjelang 2030.

*An Advanced Livestock Industry
By 2030.*

MISI

Mengubah Industri Ternakan
Kearah Industri Yang Berdaya
Saing Dan Mampan.

*Transforming The Livestock
Industry Into A Competitive And
Sustainable Industry.*



Salam Warga Veterinar,

Syabas dan tahniah diucapkan kepada sidang editorial Buku BULETIN KENYALANG VET Edisi 2023 kerana telah berjaya menerbitkannya. Berpaksakan aspirasi kerajaan untuk mencapai *Net Exporter of Food by 2030*, banyak projek dan aktiviti telah dijalankan sepanjang tahun.

Usaha akan diteruskan untuk meningkatkan keupayaan jabatan dan usahawan bagi membangunkan industri ternakan untuk meningkatkan tahap sara-diri (SSL) hasilan ternakan terutamanya ruminan dari 12% kepada 25 % pada tahun 2030 dan seterusnya 50% menjelang tahun 2050. Sarawak perlu mempunyai populasi 60,000 ekor lembu dan 20,000 ekor kerbau untuk mencapai sasaran tersebut pada tahun 2030.

Aktiviti pembenterasan rabies akan berterusan untuk mencapai sasaran bebas rabies menjelang 2025. Manakala penyakit *African Swine Fever (ASF)* perlu dihapuskan dari Sarawak demi industri ternakan yang mampan. Usaha akan dipertingkatkan lagi bagi aktiviti pemantauan, persampelan dan kesedaran penternak agar Sarawak terus kekal bebas *penyakit Foot and Mouth Disease (FMD)*.

Usaha dan aktiviti jabatan ini akan menjurus kepada peningkatan nilai pengeluaran industri ternakan kepada RM4.0 bilion menjelang tahun 2030. Oleh yang demikian, saya menyeru agar WARGA VETERINAR akan terus memberikan perkhidmatan yang terbaik demi pembangunan ternakan Sarawak. Para penternak pula perlu menggunakan teknologi terkini dalam pengurusan ternakan seperti IoT, *Modern Pig farm (MPF)*, *precision livestock farming* serta meningkatkan biosekuriti ladang demi kesihatan haiwan dan pencegahan penyakit .

Sekian, terima kasih.



YANG BERTABAHAGIA
DATIN DR. ADRIAN SISIN AMBUD

Jasamu Tetap Dikenang



TEMUBUAL BERSAMA
FIGURA BERJASA
Dr. Stephen Gabriel

S : BOLEH DR. KONGSIKAN SEDIKIT SEJARAH PERKHIDMATAN ANDA DI JABATAN INI SEHINGGA SEKARANG?

J : Saya memulakan kerjaya dalam perkhidmatan Awam Negeri Sarawak pada 13 September 1980 sebagai Pegawai Veterinar di Cawangan Veterinar Jabatan Pertanian dan bersara pada 1 Oktober 2014. Dalam tempoh tersebut saya berkhidmat sebagai Pegawai Veterinar (Pembangunan) di Ibu Pejabat dan sebagai Pegawai Veterinar Bahagian [DVO] Bahagian Pertama dan Kedua (kini Bahagian Kuching dan Sri Aman), DVO Bahagian Miri, DVO Bahagian Bintulu, dan pada tahun 1993 kembali ke Bahagian Kuching dan akhirnya kembali ke Ibu Pejabat. Mulai Januari 2014, saya mengetuai Bahagian Veterinar dan pada masa yang sama menjadi Pihak Berkuasa Veterinar Negeri sehingga 31 Disember 2016. Selepas bersara, perkhidmatan saya di Jabatan Pertanian ketika itu dan kemudiannya di Jabatan Perkhidmatan Veterinar disambung secara kontrak setahun ke tahun. Kontrak terakhir saya tamat pada 31 Disember 2022.

S : APAKAH ANTARA CABARAN YANG DIHADAPI SEPANJANG PERKHIDMATAN?

J: Semasa Bahagian Veterinar berada di Jabatan Pertanian, saya merasakan Bahagian Veterinar tidak dapat berfungsi sepenuhnya dan kepentingan perkhidmatan dan tanggungjawabnya sukar dilaksanakan seperti mana selepas Jabatan Perkhidmatan Veterinar Sarawak ditubuhkan seiring dengan tanggungjawab perkhidmatan yang dinyatakan dalam Ordinan Kesihatan Awam Veterinar 1999. Jabatan Veterinar sepatutnya ditubuhkan sejurus selepas Akta Pakar Bedah Veterinar 1974 diluluskan di Parlimen .

S : APAKAH PRINSIP HIDUP DR.?

J : Cukuplah redha dengan apa yang ada. Layan semua orang sama rata dan hormat, tidak kira apa pangkat atau status mereka dalam masyarakat. Berikan bantuan apabila anda boleh dan sedaya mampu anda.

S : APAKAH YANG MENDORONG DR. UNTUK BERKHIDMAT DENGAN DEDIKASI DALAM MENJALANKAN TUGAS ANDA?

J : Segala usaha dan perkhidmatan kami mesti diarahkan bagi memastikan semua haiwan ada makanan. Manakala, haiwan yang dikategorikan sebagai peneman atau untuk tujuan rekreasi haruslah dilayan dan diberi makan dengan baik. Sebagai Doktor haiwan, kami juga merupakan penjaga kesihatan manusia dan amat menggembirakan apabila mengetahui bahawa bagi kebanyakan penyakit baharu dan yang muncul semula, langkah kawalan adalah di bawah konsep One Health.

Sentiasa ingat bahawa sains Veterinar atau perubatan doktor haiwan adalah profesion yang mulia dan komuniti yang anda diami sangat menghormati kerjaya ini. Sekiranya seseorang berada dalam amalan veterinar, jangan dikenakan caj yang berlebihan kepada pelanggan anda tetapi mengikut undang-undang yang sedia ada serta mematuhiinya.

S : PADA PENDAPAT DR APAKAH RAHSIA KEJAYAAN SEBAGAI PEMIMPIN YANG CEMERLANG DAN PROFESIONAL?

J : Sebagai seorang profesional, seseorang harus melaksanakan tugasnya secara profesional. Apabila berhadapan dengan masalah atau isu dalam organisasi atau di luar organisasi, sebagai seorang pemimpin harus mendengar kedua-dua belah cerita/hujah dan menyelesaikan masalah dengan penyelesaian yang menyenangkan semua pihak. Sentiasa membuat susulan terhadap isu yang dihadapi dalam kerjaya dan mendapatkan maklum balas serta menerima pendapat orang sekeliling kita yang berpengetahuan tentang perkara yang kita alami.

S : DR., ADA SEBARANG KATA-KATA ATAU PESANAN YANG BERGUNA UNTUK JABATAN DAN KAMI YANG MASIH DI JPVS INI?

J : Adalah penting bagi pihak pengurusan untuk mewujudkan persekitaran kerja yang harmoni dengan integriti yang tinggi. Kakitangan boleh bermotivasi untuk melakukan yang lebih baik jika laluan kemajuan kerjaya mereka boleh direalisasikan dalam tempoh yang munasabah. Perkhidmatan veterinar harus dipacu oleh budaya kecemerlangan yang merangkumi enam nilai bersama, maka penambahbaikan dalam penyampaian perkhidmatan kita menjadi jelas dan dihargai oleh pelanggan yang datang.

*Ambilkan DVS buah delima,
Masak sebiji di balik daun,
Budi tuan tidak terkira,
Jadi kenangan bertahun-tahun.*

*Sayang muara tidak berbukit,
Pasir Putih di Pulau Satang,
Budimu tuan bukan sedikit,
Dari dahulu sampai sekarang.*



APA ITU PENYAKIT BRUCELLA?

PENGENALAN PENYAKIT *BRUCELLA*

Brucella pada lembu dan kerbau merupakan penyakit berjangkit yang mudah merebak dan zoonotik. Ianya bukan sahaja menjangkiti ternakan, malah boleh menjangkiti manusia yang boleh menyebabkan kemandulan, demam berulang-ulang, orkitis pada lelaki dan menyebabkan keguguran pada wanita hamil.

PUNCA JANGKITAN

Brucellosis adalah penyakit yang disebabkan oleh jangkitan bakteria:

- *Brucella abortus* menjangkiti lembu dan kerbau;
- *Brucella melitensis* menjangkiti kambing dan bebiri;
- *Brucella suis* menjangkiti babi.

CARA JANGKITAN

Brucellosis boleh berjangkit daripada haiwan kepada manusia melalui makanan tercemar dengan bakteria *Brucella* seperti: -

- Meminum susu mentah atau tidak dipasteur;
- Sentuhan terus dengan haiwan terjangkit (melalui luka) dan melalui udara yang tercemar.

INDIVIDU YANG BERISIKO

- Staf Pejabat Perkhidmatan Veterinar;
- Pembantu kesihatan awam;
- Pekerja rumah sembelih;
- Pengendali ternakan dan penternak;
- Pengguna yang memakan daging yang dimasak tidak sempurna serta meminum susu yang tidak dipasteur.

TANDA KLINIKAL PADA MANUSIA

- Jangkitan kuman pada saluran darah (*septicaemia*);
- Hilang/kurang selera makan;
- Sakit kepala;
- Menggigil;
- Berpeluh;
- Hilang berat badan sakit sendi, sakit otot, sakit belakang;
- *Orchitis* (keradangan pada salur pembiakan lelaki).

DIAGNOSIS PENYAKIT

Lembu/kerbau (umur 4 bulan ke atas) dan kambing/bebiri (umur 6 bulan ke atas) boleh diuji di lapangan dengan menggunakan *Rose Bengal Plate Test* (RBPT).



LANGKAH KAWALAN PENYAKIT BRUCELLA

KAWALAN PADA MANUSIA

Memakai pakaian keselamatan seperti sarung tangan, kasut, boot dan baju kerja yang sesuai (coverall) semasa bekerja/mengendalikan haiwan; Makan daging dan minum susu yang dimasak sempurna; dan Membasuh tangan dengan sabun (pembasmi kuman) selepas mengendalikan haiwan.

KAWALAN PADA HAIWAN

Membuat pemvaksinan RB51 pada ternakan lembu dan kerbau berumur 4 bulan dan ke atas; Melaporkan kepada jabatan sekiranya ternakan menunjukkan tanda-tanda klinikal; Memastikan ternakan telah diuji dan disahkan negatif Brusellosis sebelum memasuki ladang; Membeli ternakan dari gerompok yang negatif dan mempunyai rekod vaksinasi;

Mengasingkan ternakan selama 14 hari (kuarantin) apabila dibawa masuk ke dalam ladang; Menggunakan disinfektan untuk mencuci kandang; Mengamalkan biosekuriti ladang untuk mencegah penyakit daripada merebak seperti mewujudkan pagar perimeter ladang, membuat pemeriksaan kesihatan, menjaga kebersihan ladang dan mengawal pergerakan keluar masuk ternakan, pekerja dan pelawat.

ORDINAN KESIHATAN AWAM VETERINAR 1999

Dibawah Seksyen 30 VPHO (1999), Kegagalan penternak melaporkan sebarang kes jangkitan penyakit brucella kepada State Veterinary Authority boleh disabitkan dan akan dikenakan denda tidak melebihi RM500.

Penternak yang tidak mengurung atau mengasingkan haiwan yang disyaki terkena jangkitan brucella boleh didenda tidak melebihi RM1000.

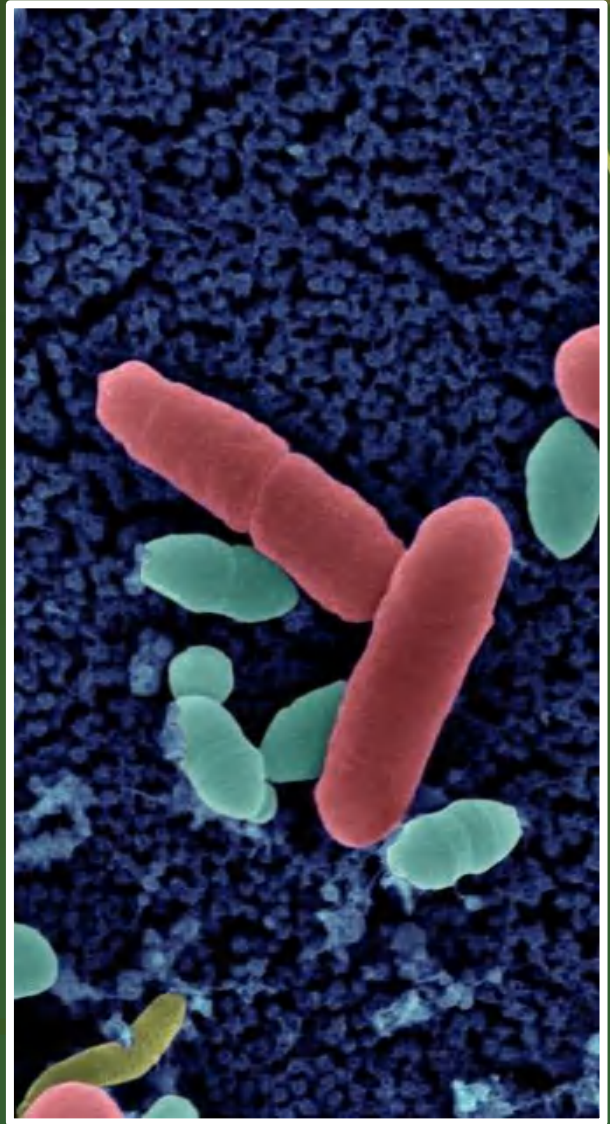
Sekiranya penternak tidak memberikan kerjasama kepada State Veterinary Authority dalam menyiasat dan mengambil sampel haiwan, beliau boleh dikenakan denda tidak melebihi RM500

JANGKITAN SALMONELLA

Salmonellosis unggas atau dikenali sebagai *Fowl Typhoid* disebabkan oleh bakteria *Salmonella spp.* Terdapat empat *Salmonella spp.* yang penting dalam unggas iaitu :-

- *Salmonella pullorum*
- *Salmonella gallinarum*
- *Salmonella typhimurium*
- *Salmonella enteritidis*

Kajian epidemiologi menunjukkan bahawa jangkitan ini adalah dari makanan hasil ternakan terutamanya daging ayam, telur dan produk hasilan daging ayam/telur yang tercemar dengan bakteria ini.



ORDINAN KESIHATAN AWAM VETERINAR 1999

Dibawah Seksyen 30 VPHO (1999), Kegagalan penternak melaporkan sebarang kes jangkitan *Salmonella* kepada *State Veterinary Authority* boleh disabitkan dan akan dikenakan denda tidak melebihi RM500. Penternak yang tidak mengurung atau mengasingkan haiwan yang disyaki terkena jangkitan *Salmonella* boleh didenda tidak melebihi RM1000. Sekiranya penternak tidak memberikan kerjasama kepada *State Veterinary Authority* dalam menyiasat dan mengambil sampel haiwan, beliau boleh dikenakan denda tidak melebihi RM500.

KAWALAN DI LADANG PEMBIAK, PENELUR, PEMBAKA DAN HATCHERI

A. LANGKAH BIOSEKURITI

- Satu jurusan anak ayam sahaja dipelihara;
- Sumber anak ayam dari ladang bebas salmonellosis;
- Ladang mesti dipagar;
- Semburan basmi kuman untuk kenderaan dan pekerja ladang /pelawat;
- Pencelup kaki pada setiap pintu masuk.

B. KAWALAN RODENSIA

- Program pengawalan tikus menggunakan racun atau perangkap.

C. KAWALAN BURUNG LIAR

- Reban ditutup dengan jaring.

D. KAWALAN PENYAKIT BAWAAN MAKANAN

- Makanan yang telah diproses pada suhu tinggi; Pemantauan mikrobiologi pada makanan.

TANDA-TANDA KLINIKAL PADA MANUSIA

- Cirit-birit;
- Muntah;
- Kekejangan badan;
- Pada peringkat yang teruk, boleh menyebabkan kematian.

PENCEGAHAN

- Vaksinasi mengikut jadual;
- Mengekalkan kebersihan ladang pada tahap optimum;
- Menjalankan fumigasi pada telur;
- Elakkan makan daging ayam/ telur mentah;
- Mengekalkan suhu untuk penyimpanan daging ayam;
- Basuh tangan sebelum dan selepas mengendalikan makanan.

PUNCA JANGKITAN

- Jangkitan dari induk;
- Jangkitan dari tempat penetasan;
- Persekitaran reban yang tercemar;
- Bakteria disebarkan oleh tikus yang berkeliaran dalam reban atau melalui pekerja ladang;
- Kekurangan makanan/air dan persekitaran reban yang menyebabkan ayam stres.

TANDA-TANDA KLINIKAL PADA HAIWAN

- Bulu kusut;
- Mata tertutup;
- Cirit-birit;
- Kurang selera makan;
- Kematian pada anak ayam.



LUMPY SKIN DISEASE

APAKAH ITU LSD?

- Penyakit LSD atau dikenali sebagai penyakit kulit kental adalah penyakit yang disebabkan oleh Virus *Poxviridae* yang menjangkiti ternakan lembu/kerbau.
- Tempoh inkubasi LSD adalah 28 hari tetapi lembu yang dijangkiti dapat menunjukkan tanda-tanda klinikal seawal 6-9 hari.
- Ini sangat mempengaruhi kesihatan dan kesejahteraan haiwan dan boleh mengakibatkan kerugian ekonomi yang teruk di ladang yang terjejas.
- LSD baru-baru ini merebak di rantau Asia, ini akan menimbulkan ancaman kepada negara kita.

BAGAIMANA HAIWAN DIJANGKITI?

- Pembawa seperti vektor arthropoda (serangga) yang bergantung dengan pemakanan utama seperti darah iaitu nyamuk, lalat dan kutu.
- Dengan membawa masuk lembu yang dijangkiti dari kawasan yang terjejas ke dalam ladang.



BAGAIMANA ANDA MENGESYAKI LSD?

TANDA-TANDA AWAL:

- i. Urat pada mata dan hidung - biasanya diperhatikan terlebih dahulu.
- ii. Penurunan hasil susu pada lembu yang menyusu.
- iii. Demam tinggi yang boleh melebihi 41 ° C atau 106 ° F.
- iv. Kelenjar-kelenjar pada bahagian tubuh haiwan sudah mula membengkak dan benjolan mula membesar (mudah diraba).

MULA WUJUD LUKA PADA BENJOLAN KULIT YANG SANGAT JELAS DENGAN DIAMETER 2-5 CM:

- i. Nodul atau benjolan terbentuk di bahagian kepala, leher, anggota badan, pundi kencing, dan bahagian kemaluan ketara dalam tempoh 48 jam terkena jangkitan.
- ii. Luka pada kulit dapat dikenalpasti sama ada luka ringan ataupun luka yang meliputi seluruh tubuh badan haiwan yang terjejas.

APAKAH YANG ANDA PERLU LAKUKAN?

Hubungi Pejabat Perkhidmatan Veterinar yang berhampiran dengan anda.

- Mencegah penyebaran penyakit selanjutnya dengan meminta pemilik / penjaga haiwan untuk:
 - i. Asingkan haiwan yang disyaki daripada kawanan yang lain.
 - ii. Asingkan haiwan terjejas dari kawanan kumpulan dan elakkan meragut secara berkumpulan.
 - iii. Hentikan pergerakan lembu dari / ke ladang.
 - iv. Hadkan pengunjung masuk ke ladang kecuali perkhidmatan penting.
- Lakukan pemeriksaan klinikal pada haiwan yang lain, untuk mengenal pasti penyakit pada peringkat awal.
- Memberikan rawatan sokongan kepada haiwan yang disyaki dijangkiti LSD untuk mengurangkan demam, mengekalkan hidrasi dan mencegah jangkitan bakteria sekunder.
- Vaksin wujud untuk melindungi lembu. Hubungi Perkhidmatan Veterinar untuk maklumat lebih lanjut mengenai vaksin.

FAHAMI PENYAKIT: FOOT AND MOUTH DISEASE (FMD) (PENYAKIT KUKU DAN MULUT)

CARA-CARA JANGKITAN PENYAKIT FMD



Penyakit FMD disebabkan oleh Aphthovirus yang mudah merebak dan menjangkiti haiwan kuku berbelah (cloven-hooved) seperti lembu, kerbau, kambing, bebiri, rusa dan babi. Jangkitan FMD terhadap haiwan ternakan memberi impak yang sangat besar khususnya kepada penternak-penternak haiwan dan mengakibatkan kerugian ekonomi yang serius. Pada tahun 2004, Sarawak diisytiharkan sebagai ZON BEBAS PENYAKIT FMD TANPA VAKSINASI oleh OIE.

CARA-CARA JANGKITAN

Air liur, air kencing, najis, susu dan darah daripada haiwan yang terjangkit. Bawaan virus oleh manusia, kenderaan, pakaian, kasut dan bawaan angin serta aerosol.

TANDA-TANDA DAN DIAGNOSIS PENYAKIT FMD



- Suhu badan meningkat.
- Air liur meleleh, lepuh atau ulser pada permukaan lidah, gusi, bibir, mulut dan puting susu.
- Lepuh, ulser dan luka dicelah kuku.
- Tempang.
- Hilang selera makan.
- Berat badan akan menurun.
- Pengeluaran susu berkurangan.
- Kematian anak baru lahir.

Kes FMD merupakan jangkitan virus terhadap haiwan ternakan dengan tempoh inkubasi selama 14 hari. Ujian pengesanan di makmal dengan pengambilan serum dan pengambilan sampel cecair dalam vesikel, lapisan mukosa bibir, lidah serta gusi.

JENIS TERNAKAN YANG BOLEH DIJANGKITI

LEMBU

RUSA

KERBAU

BABI

BEBIRI

KAMBING

LANGKAH-LANGKAH KAWALAN

Laporkan dengan segera kepada Pejabat Veterinar yang terdekat sekiranya haiwan ternakan anda disyaki terkena jangkitan *FMD*.

Dilarang masuk ke kawasan ladang ternakan dalam tempoh satu minggu selepas melawat ladang ternakan dari Semenanjung Malaysia atau negara - negara yang disahkan mempunyai *FMD*.

Pelawat dari luar terutamanya daripada negara yang disyaki ada jangkitan *FMD* dilarang membawa masuk barang - barang peribadi seperti baju atau kasut yang disyaki telah tercemar.

Membawa masuk daging atau susu segar dari Semenanjung Malaysia dan luar negara adalah dilarang sama sekali.

Haiwan ternakan yang baru dibeli hendaklah dikuarantin dalam tempoh sekurang - kurangnya satu minggu.

Pastikan sumber makanan dan input ternakan yang dibeli adalah daripada sumber yang telah disahkan bebas *FMD*.

Kawalan biosekuriti di dalam kawasan ladang dan persekitarannya haruslah diperketatkan dalam mengawal pergerakan keluar masuk pekerja dan pelawat ladang.

Haiwan ternakan yang disyaki menghidap sebarang jenis jangkitan penyakit hendaklah diasingkan dan ditandakan untuk tujuan surveilan dan pemantauan penyakit *FMD*.



ORDINAN KESIHATAN AWAM VETERINAR 1999

Kegagalan penternak melaporkan sebarang kes jangkitan penyakit *FMD* kepada *State Veterinary Authority (SVA)* boleh disabitkan dan akan dikenakan denda tidak melebihi RM 500.

Penternak yang tidak mengurung atau mengasingkan haiwan yang disyaki terkena jangkitan *FMD* boleh didenda tidak melebihi RM 1000.

Sekiranya penternak tidak memberikan kerjasama kepada *State Veterinary Authority (SVA)* dalam menyiasat dan mengambil sampel haiwan, beliau boleh dikenakan denda tidak melebihi RM 500.

FAHAMI PENYAKIT: AFRICAN SWINE FEVER (ASF) (PENYAKIT DEMAM BABI AFRIKA)

APAKAH ASF?

Penyakit *African Swine Fever* (ASF) adalah penyakit tular daripada babi dan babi hutan yang boleh dianggap berbahaya kerana tiada vaksin dan penawar. ASF tidak menjangkiti manusia tetapi boleh membawa kerugian besar kepada penternak - penternak babi dan sosio - ekonomi negara.

ASF tular dari babi domestik dan babi liar. Virus ASF mempunyai rintangan kuat di kawasan persekitaran dan boleh mencemar bahan berasaskan babi. Kecuaian boleh menyebabkan virus ASF ini mencemarkan rantaian makanan babi seperti pemberian sisa makanan manusia kepada ternakan.



PENCEGAHAN ASF

Jauhkan diri, sentiasa berwaspada serta menjaga jarak anda daripada haiwan atau alatan tercemar seperti berikut :

- Pastikan pagar sentiasa dikunci, kekalkan persekitaran pagar yang kukuh dan stor simpanan makanan atau minuman selamat daripada dicerobohi babi hutan.
- Kawalan ketat pergerakan pekerja dan pelawat keluar dan masuk ladang.
- Kawal selia kemasukan babi dengan melaksanakan kuarantin haiwan.
- Dilarang memberi sisa makanan yang tidak dimasak kepada ternakan.

LANGKAH BERJAGA-JAGA

- Laporkan sebarang kes yang mencurigakan (hidup atau mati) kepada Jabatan Perkhidmatan Veterinar Sarawak (JPVS).
- Pastikan semua pekerja dan pelawat mengikut langkah-langkah biosekuriti yang telah ditetapkan.
- Dilarang bersentuhan secara langsung di antara babi ternakan dan babi hutan. Asingkan dan kuarantin babi yang baru masuk ke kawasan ladang.

... makanan dapur yang
... ng babi untuk

PROGRAM KESEDARAN DAN OPERASI KAWALAN PENULARAN WABAK AFRICAN SWINE FEVER (ASF)

Program kesedaran dan operasi kawalan penularan wabak ASF telah dilaksanakan di Limbang dan Lawas untuk memberi pendedahan kepada penduduk setempat serta penternak terutamanya mengenai penyakit ASF yang pertama dilaporkan di Kampung Ompungoi, Pitas, Kota Marudu, Sabah pada 8/2/2021 yang melibatkan sebanyak 212 ekor babi domestik. Sebanyak 78 ekor babi domestik pula dilaporkan positif di Kampung Patani, Pitas pada 10/2/2021 yang telah menyebabkan 30 % penurunan kadar permintaan. Pada 28/4/2021, wabak ASF ini telah diisytiharkan di lapan (8) daerah di Sabah iaitu Pitas, Beluran, Kinabatangan, Lahad Datu, Kota Marudu, Sandakan, Telupid dan Tongod.

Para penternak juga diberi penerangan berkenaan implikasi penyakit ASF terhadap ekonomi industri ternakan di Sarawak serta penekanan terhadap status bebas ASF yang telah dianugerahkan oleh *World Organisation for Animal Health (OIE)* kepada Sarawak pada 27/5/2004 bakal ditarik balik atau dilucutkan sekiranya penyakit ASF dilaporkan dalam ternakan babi di Sarawak. Status bebas ASF ini telah membolehkan Sarawak untuk mengeksport babi dan produk babi ke luar Sarawak selaku pengeksport babi di Asia Tenggara yang selanjutnya menyumbang kepada perkembangan ekonomi negeri.

Tanpa status bebas ASF ini, Sarawak harus bersedia untuk mengatur langkah pemulihan seperti *Compartmentalization* bagi membolehkan Sarawak untuk terus mengeksport babi atau produk babi ke luar dan mengekalkan ekonomi aktiviti import eksport di Sarawak dengan kawalan biosekuriti yang ketat dan mantap.

Oleh itu, kempen kesedaran perlu diadakan secara meluas untuk mendidik para penternak dan sebagai satu inisiatif untuk mengekalkan Sarawak sebagai sebuah negeri yang bebas dari penyakit ASF. Bahagian Limbang dijadikan sebagai zon penampungan untuk membendung penyebaran penyakit ini.

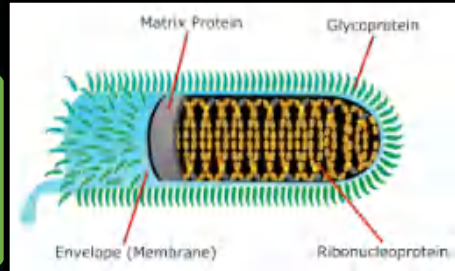


JANGAN LUPAKAN RABIES!

ETIOLOGI

Keluarga : *Rhabdoviridae* ; Genera : *Lyssavirus*

- Virus RNA terkepung tunggal, berbentuk peluru, replikasi dalam sitoplasma, stabil secara sederhana dalam persekitaran.



EPIDEMIOLOGI

Penyakit *Rabies* dilaporkan diseluruh dunia kecuali :

- Taiwan, Australia, New Zealand, Iceland, United Kingdom, Fiji, Hawaiian, Guam.
- Sebahagian besar negara Eropah Barat.

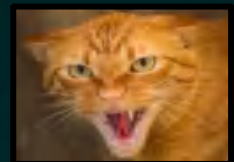


PENULARAN

1. Virus dalam air liur
2. *Aerosol*
3. Pengambilan susu atau tisu
4. Pemindahan kornea atau organ manusia

HAIWAN PEMBAWA / PERUMAH

1. Semua haiwan berdarah panas.
2. Haiwan pembawa utama : anjing, haiwan karnivor liar, kelawar.
3. Sangat terdedah : lembu, anjing, kelawar, luwak.
4. Mudah terdedah : kucing, primat, bebiri, kuda.
5. Kurang terdedah : sebilangan kecil spesies burung (percubaan, subklinikal).



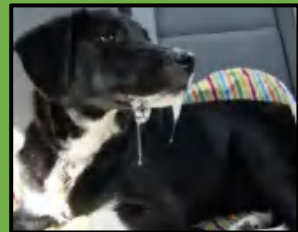
LANGKAH - LANGKAH PENCEGAHAN

Mengadakan kempen kesedaran untuk mendidik orang awam berkenaan dengan penyakit *rabies* dan kepentingan vaksin kepada anjing peliharaan. Mengadakan *mass vaccination*, vaksinasi kampung ke kampung, vaksinasi dari rumah ke rumah secara konsisten dan berkala untuk membendung penyebaran wabak *rabies* di Sarawak. Mengawal pembiakan anjing dan kucing liar di Sarawak. Tidak menggalakkan aktiviti pengimportan haiwan liar masuk ke Sarawak.



TANDA - TANDA KLINIKAL

1. Tempoh inkubasi terhadap manusia :
 - 6 bulan (90%) selepas terdedah.
 - Tempoh 6 tahun juga dilaporkan.
2. Tempoh inkubasi dalam kucing dan anjing :
 - 1 minggu sehingga 6 bulan tetapi lazimnya penyakit akan berkembang 1 atau 2 bulan setelah terdedah.
3. Semakin hampir jarak gigitan dengan kepala, maka semakin pendek tempoh inkubasi.
4. 3 fasa :
 - *Prodromal*
 - 2 hingga 3 hari
 - Demam
 - Menjilat dan menggigit kawasan gigitan
 - Perubahan tingkah laku
 - Letih, gelisah
 - Muntah
 - Lebih jinak dan manja
 - Pupil mata melebar
 - Tindak balas pupil menurun
 - *Excitatory / Furious*
 - Berlangsung selama 1 hingga 7 hari
 - Mudah marah
 - Cemas
 - Hiperestesia
 - Hipersalivasi
 - Penyuaran
 - Merayau - rayau
 - Agresif
 - *Pica*
 - *Ataxia*, sawan, tanda vestibular, gegaran otot
 - *Paralytic / Dumb*
 - 1 hingga 10 hari setelah tanda klinikal pertama
 - Kelumpuhan lembab
 - Lumpuh laring (perubahan suara)
 - Lumpuh faring (hipersalivasi)
 - Lumpuh otot muka (rahang jatuh)
 - Koma dan mati akibat kegagalan jantung dan kegagalan sistem pernafasan



DIAGNOSA



1. *Direct Fluorescent Antibody Test (DFA)* :
 - *Impression smears* dari tisu otak
2. Pengenalpastian genetik
 - *RT-PCR* : cecair tulang belakang, air liur, tisu otak
3. Inokulasi tikus
4. Kultur sel
5. ELISA



FAHAMI PENYAKIT:

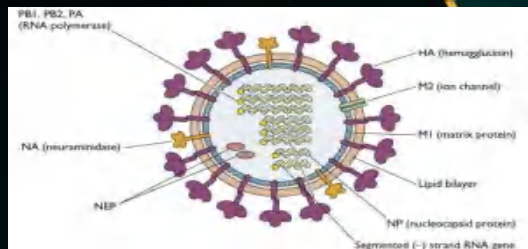
AVIAN INFLUENZA

(PENYAKIT SELSEMA BURUNG)

ETIOLOGI

1. *Orthomyxovirus*

- *Genus Influenza Virus A*, virus RNA terkeping tunggal, pleomorfik, replikasi dalam nukelus, tidak stabil dalam persekitaran.



EPIDEMIOLOGI

- 2 jenis :
 - *Highly pathogenic AI (HPAI)*
 - *Low pathogenic AI (LPAI)*
- Hanya H5 dan H7 sahaja yang dikategorikan dalam HPAI sehingga sekarang dan sangat patogenik dalam unggas.
- H5 dan H7 boleh disebarkan dari unggas ke manusia dan menyebabkan kematian yang tinggi dalam kedua - dua spesies tersebut (Zhou et al, 1996, 1999).
- Kes Pertama Dilaporkan di Hong Kong (1997) :
 - Disebarkan oleh ayam kepada manusia.
 - 6 daripada 18 pesakit dilaporkan meninggal.
 - Analisis urutan manusia dari pengasingan H5N1 dan H9N2 menunjukkan bahawa semua ciri - ciri menggambarkan genetik penyusunan semula.
 - Tiada bukti jangkitan manusia antara manusia dilaporkan.
 - Pelupusan unggas berskala besar dilaksanakan dan program vaksinasi dimulakan.

PENULARAN

1. Babi sebagai perumah pertengahan
2. Najis
3. Oral
4. Aerosol
5. Hubungan langsung atau tidak langsung dengan burung air (perumah untuk kesemua virus AI dari 16 subjenis HA dan 9 subjenis NA).



TANDA - TANDA KLINIKAL

Tempoh inkubasi : 3 sehingga 5 hari.

Ringan : Bulu tidak teratur, produksi telur menurun.

Parah : Kematian mengejut, depresi, cirit birit, edema muka, kepala bengkak, kulit dan *comb* menjadi biru atau sianosis, cecair dari hidung yang tidak terkawal, mata berair, sinusitis, produksi telur menurun, penghasilan telur yang tidak sempurna.

DIAGNOSA

1. Kaji semula sejarah jangkitan
2. Tanda klinikal
3. Pengasingan virus (inokulasi telur)
4. Pengenalpastian virus (*HAHI*, *real time PCR*, *ELISA*)



LANGKAH-LANGKAH PENCEGAHAN DAN KAWALAN

1. Tiada rawatan berkesan atau efektif.
2. Mempraktikkan vaksinasi secara berkala dan mengikut rejim vaksinasi yang telah ditetapkan.
3. Melaksanakan sistem biosekuriti ladang yang mantap :
 - Menghapuskan unggas yang dijangkiti, kaedah pelupusan yang sesuai dan betul.
 - Proses pembersihan dan disinfeksi ladang yang teliti (premis, peralatan dan lain-lain).
 - Kuarantin ladang.
 - Menghapus atau memantau burung dalam lingkungan 3 hingga 5 km radius dari ladang yang dijangkiti.
4. Program survelan penyakit :
 - Pemantauan penyakit burung secara menyeluruh sama ada burung hidup atau mati.
 - Mengawal aktiviti yang melibatkan pergerakan unggas di sempadan negara.
5. Amalan kebersihan ladang yang baik.
6. Pakaian yang sesuai ketika mengendalikan burung :
 - Pelitup muka
 - Sarung tangan
 - Kasut but
 - Baju khas untuk operasi melibatkan burung
7. Kaedah pelupusan unggas yang betul.



HORSE HEALTH

COLDS & FLU

Your horse may have swollen neck glands and a bit of a fever. Inadequately maintained quarters and/or a poor diet predispose your horse to colds.

COUGH

If your stable or the bedding you use is dusty, this can cause a hacking cough. Coughing may also be caused by viruses or bacteria.



6 COMMON EQUINE AILMENTS

COLIC

Restlessness, rolling and an inability to get comfortable. Your horse may look at his stomach frequently and have difficulty urinating.

GASTRIC ULCER

Very painful erosions of the stomach lining. Ongoing pain may cause colic and rumbling in the stomach after eating.

DEGENERATIVE JOINT DISEASE

Wear and tear on the tissues of the joints. Very painful and may cause lameness.

LAMINITIS

Sore feet and tender footedness. Result of inflammation of the soft tissues inside the hooves.

PENYAKIT PADA KUDA

TANDA-TANDA PENGESANAN PENYAKIT KUDA

CIRI-CIRI KUDA SIHAT

- Mata bersinar
- Sentiasa bersedia dan aktif
- Cergas
- Tinggi selera makan
- Kulit berminyak
- Berpeluh bila ada latihan
- Najis lembut

CIRI-CIRI KUDA SAKIT

- Kondisi lemah
- Tiada selera makan
- Kepala tunduk
- Tidak aktif
- Mata tidak bersinar
- Kulit badan kering
- Badan tidak bermaya



1. TETANUS

Tetanus, also known as "lock-jaw", is caused by toxins produced by common bacterium found in soil. It enters the skin through open wounds. Initial symptoms include: Prolapsed third eyelid, Muscle stiffness, Flared nostrils, Rigidity.



2. ENCEPHALOMYELITIS

Encephalomyelitis, also called "sleeping sickness", is transmitted via mosquitoes that have bitten rodents or birds. Early symptoms may be mistaken for symptoms of a cold or flu: Loss of appetite, Depression, Fever.



3. WEST NILE VIRUS

West Nile Virus is another mosquito borne disease that is carried from birds and other animals to horses. The symptoms of this virus are similar to those of sleeping sickness, but the recovery rate is better.



4. RABIES

Rabies is transmitted through bodily fluids such as blood and saliva, transmitted usually by a bite from a rabid animal. The virus affects the central nervous system. It is 100% fatal.



5. EQUINE HERPESVIRUS / RHINOPNEUMONITIS (EHV)

Two different viruses (EHV-1 and EHV-4) that cause two separate respiratory diseases, which are both called rhinopneumonitis. The symptoms of both viruses are similar and include: Loss of appetite, Nasal discharge, Coughing, Lethargy, Fever.



6. INFLUENZA

Influenza is an airborne virus that is very common, especially among horses that are frequently exposed to others. Consistent care can help keep a horse's immune system strong to resist colds and flu.



7. STRANGLES

Strangles is a very contagious bacterial infection transmitted by bodily fluids. The bacteria remain alive for a long time on surfaces such as stall walls, fence railings, etc. It is not usually fatal, but it causes painful and troublesome symptoms.



8. POTOMAC HORSE FEVER

This is a form of severe colitis caused by bacterial spores that are commonly found in pastures along creeks and riversides. This seasonal illness can cause: Fever, Diarrhea, Mild colic, Miscarriage.

EQUINE INFLUENZA

PENYEBAB	• Myxovirus (Orthomyxovirus)
CARA JANGKITAN	• Nasal droplet (secara langsung / tidak)
TANDA KLINIKAL	• Batuk • <i>Muco-purulent nasal discharge</i> • Bronkitis • Pneumonia
PENCEGAHAN	• Rawatan berjadual • Vaksin E. I. • Kawal kemasukan kuda baru

JAPANESE ENCEPHALITIS

PENYEBAB	• Arbovirus (Genus <i>Flavivirus</i>)
CARA JANGKITAN	• Nyamuk
TANDA KLINIKAL	• Murung, lemah untuk bergerak, <i>nystagmus</i>, sawan
PENCEGAHAN	• Rawatan berjadual • Vaksin J. E. • Kawalan nyamuk

EQUINE TETANUS

PENYEBAB	• <i>Clostridium tetani</i> (exotoxin)
CARA JANGKITAN	• Luka dan kecederaan (anaerobik)
TANDA KLINIKAL	• Kaku • Kekejangan otot • Sukar mengunyah
PENCEGAHAN	• Vaksin anti tetanus • Rawatan berjadual • Rawatan segera luka kecederaan

TRYPANOSOMIASIS

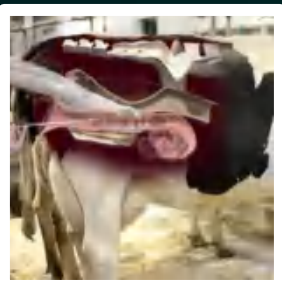
PENYEBAB	• <i>Trypanosoma</i> sp.
CARA JANGKITAN	• Kutu & lalat
TANDA KLINIKAL	• Anemia • Dehidrasi • Penyakit Kuning
PENCEGAHAN	• Rawatan berjadual • <i>Quinapyramine sulphate</i> & <i>Q. chloride</i> (Trepanol) • Kawalan kutu dan lalat

PERMANIAN BERADAS (ARTIFICIAL INSEMINATION)

PENGENALAN

Teknik memasukkan sperma ke dalam rahim atau serviks haiwan seperti lembu, kuda atau babi betina dengan tujuan mencapai kehamilan melalui persenyawaan dengan cara lain selain daripada hubungan seksual semula jadi haiwan. Semasa ovulasi, ovari menghasilkan telur selama 40 jam selepas bermulanya oestrus. Oleh itu, untuk haiwan seperti babi induk matang contohnya, mereka akan diinseminasikan dalam tempoh 24 jam apabila pengesanan haba biang pertama dikesan, manakala untuk babi betina muda (*gilt*), proses AI ini akan dilakukan dalam masa 16 jam selepas pengesanan haba biang yang pertama.

PROSEDUR - PROSEDUR



1. Mandikan induk babi dengan air, bersihkan vulva dengan air suling untuk mengurangkan risiko jangkitan dalam uterus dan sebagai rangsangan seksual.
2. Babi jantan dibenarkan berada berdekatan dengan induk babi, seterusnya tekanan diberikan di bahagian belakang induk menggunakan *AI Buddy* untuk mendorong posisi mengawan. Posisi mengawan juga boleh dirangsang dengan urutan vulva dan puting.
3. Bersihkan hujung kateter sebelum dimasukkan ke dalam ruang faraj haiwan. Elakkan hujung kateter daripada menyentuh labia dan masukkan kateter secara perlahan sehingga rintangan dirasakan di permukaan serviks.
4. Putarkan lingkaran kateter mengikut arah lawanan jam dan tolak untuk mengunci kateter kepada serviks. Bentuk serviks membantu untuk melancarkan pergerakan masuk kateter.
5. Masukkan tiub semen ke dalam kateter.
6. Panaskan semen kepada suhu yang sesuai 30 minit sebelum digunakan.
7. Naikkan tiub semen ke atas paras badan induk babi dan picit untuk melepaskan kunci udara dalam kateter. Dengan prinsip graviti, semen akan mengalir masuk dengan bantuan pergerakan pengecutan otot oleh induk babi. Rangsangan seksual masih diteruskan untuk mengekalkan pengecutan otot.

KELEBIHAN TEKNIK AI

1. Meningkatkan kadar implantasi.
2. Meningkatkan kadar produksi.
3. Mengurangkan risiko kecederaan babi jantan.
4. Inisiatif untuk menghapuskan sekatan geografi.
5. Mengurangkan penyebaran penyakit.
6. Meningkatkan kualiti stok tempatan.



KEKURANGAN TEKNIK AI

1. Mengurangkan kumpulan genetik.
2. Memerlukan kemahiran teknikal.
3. Wujudnya risiko terhadap pengendali atau pengumpul semen.
4. Risiko jangkitan sekiranya pemeriksaan rapi tidak dilaksanakan selepas AI.





SARAWAK AGROTOURISM CONFERENCE AND EXPO (SatCE)



MASS VACCINATION, LICENCING & MICROCHIPPING
WITH SERIAN DISTRICT COUNCIL & IBET

SARAWAK MERDEKA

60 TAHUN
SARAWAK
MERDEKA



JELAJAH PAMERAN DIGITAL



PAMERAN DIGITAL

Siri pameran digital sempena 60 Tahun Sarawak Merdeka dimulakan di Limbang dan berakhir di Kuching. Jelajah ini meliputi 12 destinasi iaitu Limbang, Miri, Bintulu, Sibu, Mukah, Kapit, Sarikei, Betong, Sri Aman, Serian, Samarahan dan Kuching. Tidak melepaskan peluang, Jabatan Perkhidmatan Veterinar Sarawak juga terlibat dalam pameran ini pada 21 sehingga 23 Julai 2023 di Plaza Merdeka, Kuching.



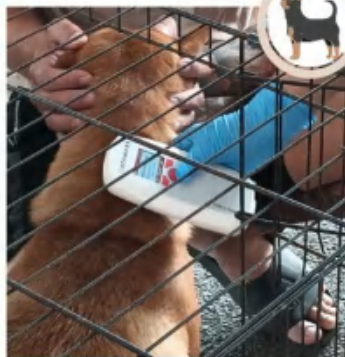
RABIES

MASS VACCINATION, LICENCING & MICROCHIPPING





MASS VACCINATION, LICENSING AND MICROCHIPPING





MASS VACCINATION, LICENCING & MICROCHIPPING WITH
SERIAN DISTRICT COUNCIL & IBET



PROGRAM LICENCING, MICROCHIPPING AND VACCINATION
WITH MPP AT SEMONGOK OFFICE 3 APRIL 2022



MESYUARAT BERSAMA SARAWAK LIVESTOCK BREEDER ASSOCIATION
PADA 18 FEBRUARY 2022



LAWATAN KE PEJABAT VETERINAR
BAHAGIAN MIRI 7 MAC 2022

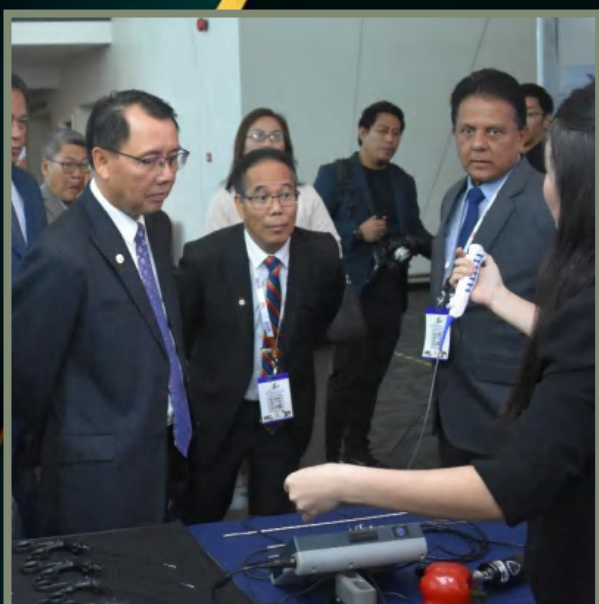


RABIES IN BORNEO 2023

Rabies kekal sebagai kebimbangan kesihatan awam yang ketara di pelbagai bahagian dunia, termasuk Borneo. Persidangan ini bertujuan untuk mengumpulkan pakar-pakar, penyelidik, dan penyokong untuk meningkatkan kesedaran, berkongsi pengetahuan, dan membincangkan strategi yang berkesan dalam memerangi rabies. Bersama-sama, kita boleh berusaha ke arah mewujudkan persekitaran yang lebih selamat untuk manusia dan hidupan liar.

CONGRESS OF THE FEDERATION OF ASIAN VETERINARY ASSOCIATION (FAVA) 2023

Kongres FAVA 2023 anjuran bersama Persatuan Perubatan Veterinar Malaysia (MAVMA) dan Persekutuan Persatuan Veterinar Asia (FAVA) serta Dianjurkan Bersama oleh Jabatan Perkhidmatan Veterinar Malaysia, Jabatan Perkhidmatan Veterinar Sarawak dan Persatuan Veterinar Sarawak memberi tumpuan kepada pertumbuhan eksponen yang berlaku dalam sektor veterinar di rantau Asia.



Mempunyai 24 anggota negara kuat FAVA iaitu Australia, Afghanistan, Hong Kong, Indonesia, India, Jepun, Korea, Malaysia, Mongolia, Myanmar, Nepal, New Zealand, Filipina, Singapura, Sri Lanka, Taiwan, Thailand, Tajikistan, Timor Leste, Vietnam, Kyrgyzstan, Emiriah Arab Bersatu, Amerika Syarikat, Ahli bersekutu dari Persatuan Perubatan Pemuliharaan Asia, Persatuan Penyakit Hidupan Liar Bahagian Asia Pasifik serta ahli gabungan VNU Asia Pasifik, Kongres ini menyediakan peluang besar bagi rakan kongsi untuk menyelami sains, kaedah, dan teknologi terkini yang tersedia dan merangkumi pelbagai topik dengan menyatukan lebih daripada 800 pemimpin pendapat utama, pemimpin pemikiran industri, rakan sekerja dan pelajar dari seluruh rantau ini.

KERATAN AKHBAR



(From left) Dr Rundt and Dr Adrian are seen at the Rabies in Borneo 2023 Conference in Kuching. — Photo by Chimori Upon

‘Sarawak struggling to reach 70 pct rabies vaccination’

Galileo Petingi

KUCHING: The rabies vaccination rate for dogs remains low in Sarawak's urban and semi-urban areas, says Dato Sri Dr Stephen Rundt Utom.

The Minister for Food Industry, Commodity, and Regional Development lists this as the reason why Sarawak is still struggling to achieve an overall 70 per cent vaccination coverage.

As such, he stresses that it is necessary to re-evaluate protocols and consider redeploying personnel from the Immune Belt Enforcement Team (IBET) to intensify efforts in semi-urban areas and further emphasised the importance of active participation from local councils to achieve the target.

"Once this is accomplished,

we will be on track to achieve the 70 per cent vaccination rate by 2025," Dr Rundt told a press conference after officiating at the Rabies in Borneo (RIB) 2023 Conference here yesterday.

He called upon all dog owners to vaccinate their pets and play their part in achieving this.

Meanwhile, Department of Veterinary Services (DVS) Sarawak director Datu Dr Adrian Susin Ambud said based on the mass vaccination programme, only about 50 per cent of dog owners returned for second booster shots, while around 60 per cent of pet dogs had been given first booster shots.

"From that figure, we know that we have to work harder to achieve the 70 per cent (coverage).

"Still, there are not many dogs vaccinated outside the immune

belt areas," said Dr Adrian.

Adding on, Dr Rundt commended IBET's efforts in vaccinating dogs from Lundu to Lawas, spanning more than 1,002km.

He said the team had successfully vaccinated 36,900 out of 40,000 dogs identified in the immune belt areas.

"They (IBET) have done quite a tremendous job – more than 89 per cent of the dogs identified in the area have been vaccinated by them," he added.

He said IBET was set up to ensure movement of dogs would be controlled and to prevent transboundary transmission of rabies.

Dr Rundt said once the vaccination of dogs was completed, the next step would be to monitor and control strays as well as pets, particularly through licensing.

DVS S'wak on track to vaccinate 40,000 dogs this year

SIBU: Department of Veterinary Services (DVS) Sarawak is on track with its target to vaccinate 40,000 dogs across the state this year, with more than 2,500 dogs vaccinated so far, said Dr Adrian Susin Ambud.

"More than 2,500 dogs have been vaccinated so far. We are on track (to meet the target) as we have a number of mass vaccination and village-to-village vaccination programme planned throughout the state this year," said the DVS Sarawak director yesterday.

On a related matter, he revealed that two dog's owners had been compounded RM1,000 each this year for letting their dogs roam freely on the streets.

"Such act is a violation of Section 37 (3) and (5) (b), Veterinary Public Health Ordinance 1999 with a fine not exceeding RM2,500," he shared.

Adding on, he advised pet owners to ensure their pets are vaccinated.

"All pet owners are urged to get their pets vaccinated against rabies every year in accordance with the Anti-Rabies Vaccination Order.

"Failure to do so is an offense under Section 40, Veterinary Public Health Ordinance, 1999 with a fine not exceeding RM2,500. A dog found without evidence of vaccination may

be brought in or removed," he reminded.

Dr Adrian also reminded pet owners to ensure their dogs are not roaming freely and to use a leash.

"A dog must be kept under effective control either by confining it within an enclosed area from which it is impossible for the dog to escape (must be within house compound); and not roaming freely on the streets or in public area.

Towards this end, Dr Adrian also touched on rabies prevention and care.

"Neuter your pets for population control and unwanted litters, license your pets with your local council, and avoid mixing your pets with strays or any animals with unknown vaccination status.

"If bitten, scratched or exposed to suspected rabid animal, immediately wash the wound thoroughly under running water for at least 15 minutes and seek treatment at the nearest clinic or hospital immediately," said Dr Adrian.

For any enquiries or reports on rabies, the public can contact 082-628249 or 016-2557267 (WhatsApp).

"You may also download our Sarawak rabies app to register and monitor your pets' rabies vaccination status," he said.

Department detects 10 new rabies cases in Sarawak this week

SIBU: A total of 10 new rabies cases were detected in Sarawak from Aug 21 to 25, said Department of Veterinary Services (DVS) Sarawak director Dr Adrian Susin Ambud.

He said there were four cases in Kuching (Jalan Selangan Batu, Taman Hui Sing, Mian Square, Jalan Wan Ali), and

Jalan Chawan), two cases in Padawan (Kampung Tematu and Taman Indah Landeh), and one case each at Jalan Skakan, Kota Sentosa, Samarahan, Pasar Lama Terebu, Serian, Kampung Bagak, Lundu and Mile 8 Jalan Bintulu-Miri, Bintulu.

Dr Adrian said DVS Sarawak, local councils, Sarawak Security

and Enforcement Unit, and Health Department Sarawak were actively monitoring the rabies situation.

He said DVS Sarawak had also intensified its anti-rabies vaccination programmes throughout the state.

"We would like to appeal to all dog owners to send their

animals for rabies vaccination as it is made mandatory under Section 40, Dog Vaccination Order under Veterinary Public Health Ordinance 1999," he said in a statement.

He said dog owners must be responsible to ensure their pets receive the anti-rabies vaccine. "After the vaccination, dog

owners are to quarantine and isolate their dogs for 30 days to let them build immunity against rabies. They must ensure their dogs are kept within their home compound only.

"Therefore, I would like to remind the public to take extra precautions, and go to the clinic if bitten by an animal," he

advised.

This weekend, rabies vaccination programmes will be held on Aug 26-27 at Sepupuk Community Hall (Miri) from 9am to 4pm, on Aug 28 at Song Man Stadium (Kuching) from 9am to 4pm, and on Aug 29 at SK Chung Hua Sungai Tapang Hill (MJC Kuching) from 8am to 4pm.

Upcoming conference to highlight awareness of rabies prevention, vaccination, control measures

KUCHING: The Rabies in Borneo (RIB) Conference 2023, set to be taking place at Imperial Hotel here this Oct 31 to Nov 1, will serve as an essential platform for professionals, students, and the community to address the ongoing rabies outbreak in Sarawak.

Organised by Place Borneo Sdn Bhd, the event is held in collaboration with the state's Department of Veterinary Services (DVS) and is supported by Business Events Sarawak (BE Sarawak).

It aims to elevate awareness of rabies prevention, vaccination and control measures, whilst emphasising on the importance of responsible pet ownership.

DVS Sarawak director Dr Adrian Susin Ambud highlights the significance of RIB 2023 in the context of the ongoing outbreak.

"The ongoing rabies outbreak is a serious public health threat, especially in Sarawak.



Dr Adrian Susin Ambud

It can cause human deaths, but is preventable through vaccinations.

"That is why RIB 2023 is important as we bring together experts from around the world who will share their latest knowledge and best practices in rabies control and prevention which our state can then use to develop new strategies to eliminate this deadly disease," he said in a press statement.

Themed 'Breaking Boundaries: One Health for Rabies Elimination in Borneo', the

conference's objective underlines the necessity of a collaborative approach to effectively combat rabies.

RIB 2023 will explore a diverse range of topics such as 'Community-based Surveillance and Bite Management'; 'Transboundary Diseases: Collaboration between Malaysia and Indonesia'; 'Immune Belt Enforcement Team: A Case Study of Sarawak'; and 'The Importance of Communication in Rabies Awareness'.

Moreover, the conference will also be a significant event for professional development, as professionals attending it can earn 30 Continuing Professional Development (CPD) points.

RIB 2023 will also offer a special student price of RM100.

To learn more about and register for the conference, go to www.rabiesinborneo.com, contact the organisers on 082-555189, or send emails to rabiesinborneo@gmail.com.

S'wak owners urged to get pets vaccinated for rabies

PETALING JAYA: With 11 cases of rabies in the state this year – nine of them fatal – dog owners in Sarawak have been told to ensure their pets are vaccinated against the disease.

The owners must also confine the dogs if there are signs of rabies and call the veterinary department immediately.

"If a person is bitten, they should cleanse the wound for 15 minutes and seek anti-rabies treatment at a hospital immediately," said Department of

Veterinary Services Sarawak (DVSS) director Dr Adrian Susin Ambud.

He said dog owners should also obtain licences from the local council and ensure their pets are not allowed to wander around.

"Dog should also be neutered," he said, adding that DVSS provides free anti-rabies vaccinations at its offices.

Universiti Kebangsaan Malaysia's Prof Dr Sharifa Ezal Wan Puteh said dogs are the main source of rabies deaths and

account for up to 99% of all rabies transmission to humans.

"It can be prevented through vaccination of dogs and by avoiding dog bites. Rabies is one of the neglected tropical diseases (NTD) that mostly affects marginalised, poor and vulnerable populations," she said.

Rabies is included in World Health Organisation 2021-2030 Roadmap for global control of neglected tropical diseases.

As a zoonotic disease, it requires close cross-sectoral coordination

from the veterinary department, health providers (hospitals) and the environment," Dr Sharifa added.

Separately, Sarawak Minister of Food, Industry, Commodities and Regional Development Datuk Seri Dr Stephen Rudi Utom told a press conference in Kuching yesterday that since the first outbreak in 2017, 366 rabid dog bites had been reported, with 300 patients surviving due to early treatment.

"Of the 66 deaths, 59 were due

to delay or no treatment," he said, adding that 232,198 anti-rabies vaccinations had been administered as at May 5.

Dr Stephen said DVSS received an average of 250 animal bite notifications monthly, with all positive sampling cases this year within the rabies infection areas.

Sarawak's action plan also includes collaborating and communicating with its neighbours Sabah, Brunei and Indonesia to keep an eye on migration of animals across their borders.

Sumber: <https://www.pressreader-com.onlinedatabase.librarynet.com.my/catalog>

Premier: More vets needed to offset manpower shortage

Nur Shazreena Ali

KUCHING: Sarawak needs more veterinarians among the locals, says Premier Datuk Patinggi Tan Sri Abang Johari Tun Openg.

According to him, with Sarawak positioning itself to become a food security hub in the Asean region by 2030, it is projected that 200 veterinarians are needed for 2030, and 1,000 by 2040.

Citing current statistics, he said Sarawak is now facing a shortage of manpower in this area, with fewer than 100 veterinarians recorded to be working in the state.

"I am aware that Department of Veterinary Services (DVS) Sarawak is facing a shortage of veterinarians in the state.

"Now, Sarawak has less than 100 veterinarians, and we have no choice but to allow Indonesian veterinary doctors – those having graduated from universities recognised by Malaysian Veterinary Council – to work in the private sector," he said.

Abang Johari's speech was read by Deputy Premier Datuk Amar Douglas Uggah Embas at the 22nd Federation of Asian Veterinary Associations (Fava) and 33rd Malaysian Veterinary Medical Association (Mavma) Congress 2023 Gala Dinner, held



Uggah delivers Abang Johari's speech text at the Fava-Mavma Congress 2023 Gala Dinner. — Photo by Chimon Upon

at Borneo Convention Centre Kuching (BCKK) on Saturday.

Adding on, Abang Johari said despite the shortage, Sarawak should look at this problem as an opportunity to further develop this sector.

"I would like to take this opportunity to look ahead into the future of the veterinary profession.

"Veterinarians are central to the human-animal relationship and public health, which is so important for the future of us all."

In this regard, Abang Johari suggested that a faculty for veterinary medicine be set up in Sarawak.

"We need more veterinarians in the state to accelerate the growth of the industry. We, thus,

encourage the opening up of a faculty of veterinary medicine in Sarawak."

In reiterating his point about the veterinary industry being able to enhance the food security ecosystem, the Premier cited the data on the current self-sufficiency rate for beef production in Sarawak, which was at 12 per cent.

As such, he said experts and those from the relevant agencies must work with veterinarians, especially in conducting research and development on smart farming.

He regarded this measure as being crucial in reducing the dependency on imported livestock products.

"Animal feed is becoming more expensive in view of it being an import, resulting in price increases of meat and eggs in the market.

"Currently, we are self-sufficient in poultry, eggs and pork. However, our beef industry needs to be strengthened so as to increase our self-sufficiency rate, which is only at 12 per cent.

"Sarawak needs to import beef from FMD (Foot and Mouth Disease)-free countries such as Australia and New Zealand.

"More research works are needed on smart farming, as well as the usage of IoT (Internet of Things) in livestock sector to reduce cost and increase efficiency," he added.

Sumber: <https://www.pressreader-com.onlinedatabase.librarynet.com.my/catalog>



A DVSS Sarawak staff member vaccinating a dog during a recent programme.

DVS to intensify free anti-rabies vaccination for pet dogs in S'wak

KUCHING: The Department of Veterinary Services (DVS) Sarawak will conduct more free anti-rabies vaccination for pet dogs this month to further curb the spread of the disease in the state.

According to the department in a post on its Facebook page, the anti-rabies vaccination drive will be held in Song, Samarahan and Mukah this Aug 26.

In Song, pet owners are advised to bring their dogs to the district's Open Stadium, while in Samarahan, the campaign is to take place at Kampung Merdang Gayam's multipurpose hall.

The anti-rabies vaccination event in Samarahan will also include a licensing programme by the Kota Samarahan Municipal Council.

In Mukah, the anti-rabies vaccination exercise will be carried out in a house-to-house style for pet owners in Bukit Engkerbai and Lubok Bemban areas.

All these campaigns, on Aug 26, will be held between 9am and 4pm.

Next month, the DVS Sarawak is also to run a similar vaccination programme in Kapit, at its Old Airport, on Sept 2, from 9am to 4pm.

Pet owners are reminded to ensure that their dogs must be above three months old and healthy before being vaccinated against rabies.

They must bring along their identification documents, and

their pet's vaccination card if any.

After vaccination, pet owners must isolate their dogs for 28 days to allow immunity against rabies to strengthen. They are advised not to shower the dog for at least one week after vaccination, and not let their dogs roam freely in public places.

Pet owners who happen to miss out on the free anti-rabies vaccination campaign are advised to contact DVS divisional offices during office hours for an appointment to get their dogs vaccinated against rabies.

They can call the divisional veterinary office in Kuching on 082-628 249 / 628 250 / 628 255; Serian (019-204 5829); Samarahan (082-671 221); Sri Aman (083-322 106); Betong (083-471 622); Sarikei (084-658 129); Sibul (084-330 224); Kapit (084-798 280); Mukah (084-871 050); Bintulu (086-335 770); Miri (085-411 866); Limbang (085-215 879) and Lawas (085-285 085).

The DVSS said all pet owners in Sarawak must get their dogs vaccinated against rabies every year in accordance with the Anti-Rabies Vaccination Order. Those who fail to abide by this commit an offence under Section 40 of the Veterinary Public Health Ordinance, 1999 which comes with a fine not exceeding RM2,500.

The department also warned that dogs found without evidence of vaccination may be detained.



TINDAKAN PANTAS: Lee dan Kaunselor Jeffery Phang (berdiri, kanan) semalam sama-sama menyaksikan pegawai veterinar Miri menyuntik salah seekor anjing yang ditenangkan pemiliknya.

Tindakan pantas JPVS Miri kekang penularan rabies

MIRI: Tindakan pantas Jabatan Perkhidmatan Veterinar Sarawak (JPVS) Miri dalam melaksanakan program suntikan rabies ke atas haiwan peliharaan, secara langsung berjaya mengekang wabak maut itu daripada menular di bahagian ini.

Sehubungan itu, Menteri Pengangkutan Sarawak Dato Sri Lee Kim Shin memuji tindakan pantas JPVS Miri yang mengambil langkah memberikan vaksinasi percuma kepada semua anjing didaftarkan oleh pemiliknya di sini bagi memastikan wabak itu terkawal dan tidak merebak.

"Sejak pengumuman mengenai kes terbaru rabies di Marudi, JPVS Miri telah melaksanakan vaksinasi rabies bagi memastikan wabak berkenaan tidak merebak lebih jauh. Terima kasih atas tindakan pantas mereka," ujar Lee.

Beliau memberitahu demikian kepada pemberita di sini, semalam selepas melawat ke tapak Program Vaksinasi, Pengeluaran Lesen dan Pemasangan Mikrochip untuk anjing bagi kawasan bandar raya di kawasan parkir kereta berhadapan Pasaraya Nam Leong di Senadin.

➤ **Lihat Muka 2**

UPM to have veterinary, animal husbandry faculty

Peter Boon
reporters@theonlinereader.com

BINTULU: Universiti Putra Malaysia (UPM) will establish a Faculty of Veterinary and Animal Husbandry at its Bintulu Campus to strengthen the agenda of agriculture and food security.

According to the Chancellor Sultan Sharafuddin Idris Shah, the establishment of this faculty is timely because the field of national food security is a very important pillar in the overall strategy of national development through reciprocal relations with other socio-economic fields.

"I congratulate the Department of Veterinary Services (DVS) of Sarawak under the Ministry of Food Industry, Commodity and Regional Development of Sarawak, for providing solid support to the faculty, which will be established later.

"I also understand that UPM Bintulu campus has also implemented a lot of strategic collaborations in the field of research with government agencies and industry," said the Selangor Sultan in his royal address at the first session of UPM's 47th Convocation Ceremony at Dewan Sri Kenyalang, UPM Bintulu Campus, yesterday.



Sultan Sharafuddin presents the scroll to one of UPM Bintulu's degree graduates.

It is also informed that as at October this year, the amount of research grants received by UPM Bintulu from the government and private agencies is worth RM1.27 million.

Sultan Sharafuddin expressed pride and appreciation to the Sarawak government for being confident in UPM's capabilities, and had agreed to continue the

Tok Nan Research Chair at UPM Bintulu until 2027.

Adding on, His Majesty also expressed gratitude to the Premier of Sarawak Datuk Patinggi Tan Sri Abang Johari Tun Openg for his unwavering support and trust in UPM Bintulu through cooperation with the state government, towards achieving the developed state status by 2030.

UPMKB has produced 8,411 graduates since the campus was opened in 2001.

For this year's convocation, a total of 487 graduates received their scrolls, of which nine comprised Doctor of Philosophy (PhD) certificates, 12 Master's degrees, 84 Bachelor's degrees, and 382 diploma across various fields.

Dr Rundi: Rabies is 100 per cent preventable

KUCHING: Concerted efforts from all quarters are vital in curbing rabies and preventing its zoonotic effects on humans, says Minister of Food Industry, Commodity and Regional Development Sarawak Dato Sri Dr Stephen Rundi Utom.

Assuring that the disease is '100 per cent preventable', he says collaboration between the state government as well as non-governmental organisations (NGOs), local councils, veterinary services and the communities can help protect both dogs and humans from this zoonotic

threat.

"So what we can do is synergise all the efforts to ensure that we are moving in the right direction to save the dogs and prevent the zoonotic effects on humans," he said at a press conference held after officiating at the Rabies in Borneo (RIB) 2023 Conference here yesterday.

Dr Rundi added that such collective efforts could help in terms of data-sharing and information in determining the critical areas for rabies in the state.

"Our target is zero rabies by 2025. Zero rabies is not something that is easy to do unless we do it together.

"As such, I am very thankful to the NGOs as well as those who are involved," he added.

The two-day RIB conference, hosted more than 300 participants and featured notable experts from Indonesia, the Philippines and Sri Lanka.

Among those present at the press conference was Department of Veterinary Services (DVS) Sarawak director Datu Dr Adrian Susin Ambud.



Dr Rundi (third left) presents an appreciation certificate to a JPVS staff. Also seen are Dr Adrian (second left) and other officials.

Sarawak needs more veterinary doctors — Dr Rundi

Matthew Umpang

KUCHING: There is a need for more veterinary doctors in Sarawak to address the shortage of such doctors in the state, said Dato Sri Dr Stephen Rundi Utom.

In view of that, the Food Industry, Commodity and Regional Development Minister said Sarawak is seeking help from universities such as Universiti Putra Malaysia (UPM) on the matter.

"The UPM Bintulu Campus for example will create a Doctor of Veterinary Medicine programme to produce more veterinary doctors from Sarawak," he said at the Department of Veterinary Services (DVS) Sarawak 2023 Appreciation Ceremony at a hotel here Sunday night.

He said his ministry would give full support to UPM's initiative as producing more veterinary doctors would help

with the state's Post Covid-19 Development Strategy (PCDS) 2030.

He added that the need for veterinarians was acute as DVS Sarawak was currently understaffed, adding that this was realised when the state was hit by the rabies outbreak, which is still ongoing, as well as the recent African Swine Fever (ASF).

"I don't think many veterinary doctors from other states in the country are keen to transfer to Sarawak, which is why we need to create our own," he said.

He, however, understood that DVS Sarawak was only created six years ago, which could be the reason why the department was understaffed.

"Sabah's DVS for example has around 700 staff members while Sarawak's DVS only has 270 staff members. Sabah's department however has existed longer than ours," he said.

Dr Rundi also said DVS Sarawak needs the full cooperation of local authorities, non-governmental organisations and dog owners to eliminate rabies in the state.

"It looks like we need better strategies to combat the outbreak. I think we need to place efforts to contain the rabies epidemic in the suburbs and then in the urban environment.

"That can, however, only be done with the cooperation of the city councils and the urban community," he said.

During the same event, he presented the 2022 Excellent Service certificate, 2023 Retiree Appreciation certificate, and 2023 End of Contract Staff Appreciation certificate to DVS Sarawak's current and former staff members.

Also present during the event were DVS Sarawak director Datu Dr Adrian Susin Ambud and other officials.





DATU DR. ADRIAN SUSIN AMBUD
PENASIHAT
PENGARAH
JABATAN PERKHIDMATAN VETERINAR SARAWAK



MATHEW JENANG
KETUA EDITOR
KETUA PENOLONG PENGARAH
BAHAGIAN KOMERSIALISASI DAN KHIDMAT SOKONGAN



ROVITS REGEN
PENOLONG EDITOR 1
BAHAGIAN KOMERSIALISASI DAN KHIDMAT SOKONGAN



FATIN LIYANA
PENOLONG EDITOR 2
BAHAGIAN KOMERSIALISASI DAN KHIDMAT SOKONGAN





Akhir kata, kami sekali lagi ingin mengucapkan setinggi-tinggi penghargaan dan terima kasih di atas sumbangan dan khidmat bakti yang tuan - tuan dan puan - puan berikan. Pihak kami mendoakan semoga tuan - tuan dan puan - puan sentiasa diberkati dengan kesihatan yang baik, dimudahkan rezeki dan sentiasa bahagia bersama sahabat handai serta keluarga tercinta.

Kami juga ingin mengucapkan terima kasih kepada Kementerian Industri Makanan, Komoditi Dan Pembangunan Wilayah (M-FICORD) khususnya dan kepada semua Warga Jabatan Perkhidmatan Veterinar Sarawak di atas kerjasama anda semua.

SEKIAN, TERIMA KASIH.



KENYALANG VET



JABATAN PERKHIDMATAN VETERINAR SARAWAK
(*Department of Veterinary Services Sarawak*)
IBU PEJABAT PERKHIDMATAN VETERINAR,
LOT 877, JALAN SEMENGGOK, OFF BATU 12 JALAN
KUCHING-SERIAN, 93250 KUCHING, SARAWAK

Tel: 082-628248 | Faks: 082-628227 | Email: dvs@sarawak.gov.my
Website: dvs.sarawak.gov.my | FB: www.facebook.com/DVSSarawak

